

**O'ZBEKISTONDA BANKLAR TOMONIDAN KICHIK VA O'RTA
BIZNESLARNI KREDITLASH MASALALARI**

Amirov Abdunazar Muzaffar o'g'li

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi magistranti

E-mail: amirovabdunazar@gmail.com

Annotatsiya. *O'zbekistonda kichik va o'rta biznes (KOB) mamlakat iqtisodiyoti uchun muhim rol o'ynaydi. Ular nafaqat ish o'rinlari yaratishda, balki milliy ishlab chiqarishni rivojlantirishda ham muhim omil hisoblanadi. KOBning rivojlanishi, ayniqsa, bank tizimi va kreditlash siyosatiga bog'liq. Banklar, o'z navbatida, kichik va o'rta biznesni moliyaviy jihatdan qo'llab-quvvatlashda asosiy aktorlardan biri hisoblanadi. Ular bu bizneslarni kreditlash orqali o'sishga turtki berishadi, ammo bu jarayonda bir qator muammolar ham yuzaga keladi. Ushbu maqolada O'zbekistonda banklar tomonidan kichik va o'rta bizneslarga kreditlar berish, kreditlash jarayonlari, mavjud muammolar va ularni hal etish yo'llari tahlil qilinadi.*

Kalit so'zlar: *moliyaviy savodxonlik, foiz stavkalarini pasaytirish, kichik va o'rta bizneslarga, moliyaviy resurslar, kreditlash jarayonlari*

Kirish. Kichik va o'rta biznes (KOB) sohasining rivojlanishi O'zbekistonning iqtisodiy o'sishida katta ahamiyatga ega. KOB mamlakatda iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish, yangi ish o'rinlari yaratish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. O'zbekistonda kichik va o'rta bizneslar, ayniqsa, qishloq xo'jaligi, savdo, xizmatlar va ishlab chiqarish sohalarida faoliyat yuritmoqda.

Shu bilan birga, KOBning rivojlanishiga to'sqinlik qilayotgan bir qator omillar mavjud. Bu omillar orasida moliyaviy resurslarga cheklangan kirish, yuqori foiz stavkalari, kredit tarixining yomonligi, kafolatlar yetishmasligi va banklarning kichik va o'rta bizneslarga nisbatan ehtiyotkor yondashuvi kabilar mavjud.

Kreditlash kichik va o'rta bizneslarni rivojlantirishning asosiy manbalaridan biridir. Kreditlar yordamida tadbirkorlar yangi texnologiyalarni joriy etish, ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish va yangi bozorlarni o'zlashtirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bundan tashqari, kreditlash tadbirkorlar uchun yangi ish o'rinlari yaratishda ham muhim ahamiyatga ega.

Biroq, kreditlash jarayonlari samarador bo'lishi uchun bir qator shartlar bajarilishi lozim. Birinchidan, banklar tomonidan taqdim etilayotgan kreditlarning foiz stavkalari tadbirkorlar uchun maqbul bo'lishi kerak. Ikkinchidan, kredit olish uchun zarur bo'lgan hujjatlar va talablarga bo'lgan yondashuv soddalashtirilishi lozim. Uchinchidan, kredit ajratish jarayonlarining shaffofligini ta'minlash muhimdir.

Banklar O'zbekistonda kichik va o'rta bizneslarga moliyaviy resurslarni taqdim etishda muhim rol o'ynaydi. Biroq, banklar va KOBlar o'rtasida bir qator muammolar mavjud.

Banklar o'z faoliyatlarida xavfni kamaytirish uchun kreditlarni asosan katta kompaniyalarga va ishonchli korxonalariga berishadi. Kichik va o'rta bizneslar esa odatda ko'proq riskli bo'lib, ularning kredit olish imkoniyatlari cheklangan.

O'zbekistonda KOBlarni kreditlash masalasi murakkab va ko'p qirrali bo'lib, uni hal qilish uchun kompleks yondashuv talab etiladi. Yuqorida keltirilgan tavsiyalar, davlat va banklarning hamkorligi, shuningdek, KOBlarning o'zlarining faol ishtiroki bilan amalga oshirilishi kerak. Faqatgina shu yo'l bilan KOBlarning rivojlanishi ta'minlanadi va O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror o'sishiga hissa qo'shilishi mumkin. Shu sababli, banklar kichik va o'rta bizneslarga kredit berishda ko'pincha yuqori foiz stavkalarini qo'llashadi, bu esa bizneslarning moliyaviy yukini oshiradi. Shuningdek, KOBlar uchun kerakli kafolatlar, ya'ni moliyaviy barqarorlikni tasdiqlovchi hujjatlar yoki yer uchastkalari kabi aktivlar talab qilinadi. KOBlar esa ko'pincha bunday kafolatlarni taqdim eta olmaydi, bu esa kredit olish jarayonini yanada murakkablashtiradi.

Kichik va o'rta bizneslarga kredit berishning asosiy muammolari

1. Yuqori Foiz Stavkalari

O'zbekistonda banklarning kichik va o'rta bizneslarga kredit berishda qo'llaniladigan foiz stavkalari ko'pincha yuqori bo'ladi. Bu, o'z navbatida, bizneslarni rivojlantirish uchun kerakli mablag'larni olishda to'sqinlik qiladi. Yuqori foizlar kichik va o'rta bizneslar uchun iqtisodiy jihatdan foydali emas, chunki ular o'z faoliyatlarini kengaytirish uchun mablag'larni qaytarishning yuqori xarajatlarini qoplashga majbur bo'ladilar. Bu holat ko'plab bizneslarning rivojlanishiga to'sqinlik qiladi.

2. Kafolatlar va Kredit Tarixi Masalalari

Kichik va o'rta bizneslar, ayniqsa yangi boshlovchilar, banklar tomonidan beriladigan kreditlar uchun zarur kafolatlarni taqdim eta olmaydi. Banklar esa kreditlarni rasmiylashtirishda kafolatsiz moliyaviy majburiyatlarni olishdan ehtiyot bo'lishadi. Bundan tashqari, kichik va o'rta bizneslarning kredit tarixlari ko'pincha yomon bo'ladi, bu esa banklarning ularga nisbatan ehtiyotkorlikni oshiradi.

3. Moliyaviy Savodxonlik

Kichik va o'rta bizneslarning ba'zi vakillari banklarning kreditlash tizimi haqida yetarli ma'lumotga ega emaslar. Ular, ko'pincha, kredit olish jarayoni va uning shartlari haqida to'liq tushuncha va bilimga ega bo'lmaydilar. Bu esa ularning kredit olish imkoniyatlarini cheklaydi. Bundan tashqari, moliyaviy savodxonlikning pastligi bizneslarni to'g'ri moliyaviy rejalashtirish va boshqaruvni amalga oshirishda qiyinchiliklarga olib keladi.

4. Kichik va O'rta Bizneslar uchun Maxsus Dasturlar Yetishmasligi

O'zbekistonda kichik va o'rta bizneslarni rivojlantirishga qaratilgan bir qancha kredit dasturlari mavjud bo'lsa-da, bu dasturlar ko'pincha kichik bizneslar uchun etarlicha samarali bo'lmaydi. Banklar ko'proq katta miqdordagi kreditorlar bilan ishlashni afzal ko'rishadi, bu esa kichik va o'rta bizneslarni moliyalashtirish imkoniyatlarini cheklaydi. Shuningdek, banklar ko'proq davlat tomonidan moliyalashtiriladigan yoki subsidiyalar asosida

ishlaydigan loyihalarni qo'llab-quvvatlashadi, bu esa mustaqil bizneslar uchun cheklovlarga olib keladi.

Kichik va o'rta bizneslarni kreditlashni takomillashtirish yo'llari

1. Foiz Stavkalarini Pasaytirish

O'zbekistonda kichik va o'rta bizneslar uchun banklar tomonidan qo'llaniladigan foiz stavkalarini pasaytirish zarur. Bu, bizneslarning kredit olish imkoniyatlarini kengaytirishga yordam beradi. Shuningdek, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan kredit dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirish, banklarning kichik va o'rta bizneslarga nisbatan ehtiyotkor yondashuvini kamaytirishga olib keladi. Bunday dasturlarni moliyalashtirish uchun markaziy bank tomonidan subsidiya yoki boshqa moliyaviy instrumentlar joriy etilishi mumkin.

2. Kafolatlar Yechimini Topish

Kichik va o'rta bizneslar uchun zarur kafolatlarni taqdim etishda davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tizimlarini ishlab chiqish muhimdir. Masalan, davlat tomonidan kichik bizneslarni kafolatlash fondlari tashkil etilishi mumkin. Bu fondlar banklar uchun kichik va o'rta bizneslarga qarshi xavfni kamaytiradi va ularning kredit olish imkoniyatlarini oshiradi.

3. Moliyaviy Savodxonlikni Oshirish

Kichik va o'rta biznes vakillarining moliyaviy savodxonligini oshirish uchun turli xil ta'lim dasturlarini tashkil etish lozim. Banklar va moliyaviy tashkilotlar, shuningdek, davlat muassasalari, bu borada treninglar, seminarlar va boshqa ta'lim dasturlarini amalga oshirishlari kerak. Bu dasturlar kichik va o'rta bizneslarga moliyaviy boshqaruv, kredit olish jarayoni va biznesni rivojlantirish masalalarida ko'proq bilim olishlariga yordam beradi.

4. Maxsus Kredit Dasturlari Ishlab Chiqish

Kichik va o'rta bizneslar uchun maxsus kredit dasturlari ishlab chiqish zarur. Bu dasturlar kichik bizneslarning ehtiyojlariga mos kelishi, ularga o'z faoliyatlarini kengaytirish uchun zarur bo'lgan moliyaviy resurslarni taqdim etishi kerak. Shuningdek, banklar tomonidan maxsus KOB kreditlari uchun shartlar va foiz stavkalarini qayta ko'rib chiqish kerak.

O'zbekistonda kichik va o'rta bizneslarni rivojlantirish uchun bank kreditlari muhim ahamiyatga ega. Biroq, mavjud muammolarni hal qilish va jarayonlarni optimallashtirish uchun ko'p ishlar qilish lozim. Kreditlashning samaradorligini oshirish uchun davlat va banklar o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash, foiz stavkalarini kamaytirish va hujjatlarni soddalashtirish zarur. Shuningdek, tadbirkorlarning moliyaviy savodxonligini oshirish orqali ular uchun yangi imkoniyatlar yaratish lozim.

KOB sektorini moliyalashtirishni yanada rivojlantirish O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi. Banklar va tadbirkorlar o'rtasidagi o'zaro ishonch va hamkorlikning mustahkamlanishi esa ushbu jarayonning muvaffaqiyatli bo'lishiga yordam beradi.

Xulosa. O'zbekistonda kichik va o'rta bizneslarning rivojlanishi uchun banklar tomonidan kreditlash tizimi muhim ahamiyatga ega. Biroq, mavjud kreditlash tizimi ko'plab muammolarga duch kelmoqda. Yuqori foiz stavkalari, kafolatlar yetishmasligi, moliyaviy

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

savodxonlikning pastligi va maxsus dasturlar yetishmasligi kabi omillar kichik va o'rta bizneslarning rivojlanishiga to'sqinlik qilmoqda. Shu bois, ushbu muammolarni hal qilish uchun davlat va banklar tomonidan bir qator choralar ko'rilishi zarur. Foiz stavkalarini pasaytirish, kafolatlar tizimini yaxshilash, moliyaviy savodxonlikni oshirish va maxsus kredit dasturlarini joriy etish kichik va o'rta bizneslarning rivojlanishiga turtki beradi. Bu esa O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror o'sishini ta'minlashga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining rasmiy veb-sayti.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmon va qarorlari.
3. Jahon bankining O'zbekiston bo'yicha hisobotlari.
4. Xalqaro valyuta jamg'armasining O'zbekiston bo'yicha hisobotlari.
5. Kichik biznesni rivojlantirish bo'yicha ilmiy maqolalar va tadqiqotlar.
6. Iqtisodiyot va moliya bo'yicha davriy nashrlar.

